

סקירה על בתי מכירה פומבית נומיסמטיים דוד פרחדל

המסחר במטבעות יוון ורומא הינה תופעה שזוכה לעדנה בשנים האחרונות. כיום ניתן לרכוש מטבעות במכירות פומביות מסורתיות שנערכות מספר פעמים בשנה באירופה וצפון אמריקה. בנוסף ישנו מסחר רחב היקף באתרי מסחר אלקטרוניים באינטרנט, הכוללים אתרים מתמחים ו- EBAY.

מדוע הסחר מכר במטבעות עתיקים הוא נושא ראוי לדיון ?

מסחר במטבעות עתיקים נחשב אצל חלקים רחבים במסד הנומיסמטי כראוי לגיוני. מסחר בעתיקות בכלל ובמטבעות עתיקים בפרט נחשב כפעילות שמעודדת חפירות לא חוקיות אחר עתיקות (שוד עתיקות!). אני סבור שמאחר שמדובר בתופעה רחבה מאוד, לא ניתן להתעלם ממנה. התייחסות למטבעות שנתגלו רק בחפירות מסודרות לא סבירה. כמעט בכל מכירה פומבית חשובה מוצגים טיפוסים מטבעות חדשים שלא מופיעים בקטלוגים המקובלים. למשל, במכירה של CNG 72 (יוני 2006) מופיעים מספר רב של מטבעות כאלה: שמונה טטררכמות של אלכסנדר מוקדון (פריטים 335, 447 – 453), טטררכמה של Caria (פריט 801), טטררכמה אתונאית מהמזרח (פריט 986), ועוד. מעקב אחרי מכירות פומביות מאפשר לאתר מטמונים שהגיעו לשוק ואוספים פרטיים ש "נזרקים" לשוק. בספרים המופצים לפני המכירה יש מידע רב על מטבעות, כגון היכן נמצאו, פרשנות על נסיבות טביעה של מטבע מסויים, ניתן להתעדכן על ספרות חדשה ועוד.

בתי מכירות פומביות

בתי המכירות המובילות בתחום כיום הינם Numismatica Ars Classica NAC AG (Zürich), (CNG) Numismatik Lanz München ו- Classical Numismatic Group.

בתי מכירות נוספים הם Aurea Numismatika, Spink, Fritz Rudolf Künker Münzenhandlung, Astarte, St. James's Auctions Ltd, Hess-Divo, H.D Rauch, Münzen & Medaillen GmbH, Baldwin's Auctions, Meister & Sonntag ו- Archaeological Center (ישראל).

בית המכירות NAC AG הינו ככל הנראה היוקרתי ביותר כיום. לבית המכירות יש שני סניפים, בלונדון ובציריך. בראש המשרד עומדים אב ובן ממוצא איטלקי Arturo Russo – Roberto Russo. בית המכירות מבצע פעם בשנה – בדרך כלל בתקופת האביב – מכירה פומבית של מטבעות קלטים, יווניים, רומים וביזנטיים. בנוסף הוא מבצע במהלך השנה מכירה נוספת של מטבעות אירופיים. איכות המטבעות במכירה הינה גבוהה ביותר. המכירה מחולקת לשניים: ביום הראשון מוצעים למכירה בדרך כלל מטבעות ברמת שימור של Extremely Fine. ביום השני נמכרים מטבעות באיכות נמוכה ביותר. מדי פעם בית המכירות מבצע מכירה מיוחדת של אוספים, למשל מכירות פומביות מיוחדות של מטבעות זהב מאוספים פרטיים.

לבית המכירות CNG שני סניפים, בלונדון וניו-יורק. הוא מנוהל על ידי ויקטור אינגלנד, אריק מקפדן ואיטלו ווקי (Italo Vecchi). המוסד בעל פעילות אינטנסיבית ביותר במהלך כל השנה. הוא מבצע מכירה פומבית שנתית בחודש ינואר בו מוצעים למכירה כמות גדולה של פריטים איכותיים. בנוסף הוא מבצע עוד שתי מכירות פומביות "מודפסות". לכבוד מכירות אלה יוצא לאור ספר של המכירה, והצעות המחיר מוגשות באימייל, פקס או בטלפון.

פרט לשלוש מכירות אלה, CNG מבצע במהלך כל השנה מספר רב של מכירות פומביות אלקטרוניות דרך אתר האינטרנט של החברה. בנוסף לכל אלה ניתן לרכוש מטבעות מן החנות באופן מקוון באתר אינטרנט.

Numismatik Lanz München. בית מכירות שנוסד בשנת 1947 על ידי הרמן לנץ (אביו של הבעלים הנוכחי) באוסטריה. משנת 1977 בית המכירות פועל ממינכן, גרמניה. שאר בתי המכירות מבצעות, בדרך כלל, מכירה אחת או שתיים במהלך השנה.

בנוסף לבתי המכירות המסורתיים קיים אתר המכירות המקוונות EBAY. אתר זה הינו במה מרכזית לקניה ומכירה של מטבעות עתיקים. כמויות המטבעות שמוצעים למכירה הן עצומות. בדרך כלל מוצעים למכירה בכל יום בין 5000 ל- 10000 פריטים שונים. לפלטפורמה זו ישנם יתרונות וחסרונות. היתרונות:

1. מהירות. ניתן למכור ולקנות פריט תוך מספר ימים מרגע שפריט הוצע באתר.
2. גיאוגרפיה. הרבה מאוד אספנים וסוחרים מכל העולם לוקחים חלק במסחר זה (הכפר הגלובלי).
3. מחיר. ניתן להשיג מטבעות החל ממחיר של דולרים ספורים.
4. הצע. הרבה מאוד מטבעות שלא ניתן להשיג במכירה פומבית מסורתית, בשל ערכן הנמוך, מגיעים ל-

EBAY

החסרונות:

1. אין מיון איכותי של הפריטים. מטבעות מתקופות שונות ובאיכות שונה מוצעים למכירה ביחד.
2. בהרבה מקרים מוצמד למטבע באתר מידע חלקי או שגוי.
3. רוב המטבעות הן ברמה בינונית ומטה.
4. מספר רב של זיופים ו/או רפליקות מוצגים כמטבעות אותנטיים.

מתוך הרשימה הזאת הפלטפורמות הכי עסוקות כיום הן EBAY ו- CNG.

המחיר שמשלמים במכירה פומבית

זוכה פרס נובל לכלכלה, הפרופסור ישראל אומן הסביר בהרצאה שנתן לאחרונה שהמחיר שמשולם במכירה פומבית רב משתתפים הינו גבוה יותר מהמחיר הריאלי/כלכלי. לגרף של כמות הצעות מחיר / מחיר יש צורה של עקומה 'נורמאלית'. רוב הצעות המחיר הן בסביבות המחיר הכלכלי, מיעוט הינו מתחת למחיר הכלכלי ומיעוט נוסף הינו גבוה מהמחיר הכלכלי. הזוכה הינו כמובן מי שהציע מחיר גבוה מהמחיר הריאלי/כלכלי. דוגמא: במכירות של NAC AG בשנים האחרונות המחיר בפועל היה גבוה בממוצע מהאומדן בכ - 20%. במכירה של 6 באפריל 2006 המחיר בפועל היה גבוה בכ - 35% מה - Estimate. בדיקה של ה- Value Estimate שפורסם לפני המכירה מראה שהוא לא נמוך במיוחד. כלומר, בית המכירות לא פרסם אומדן ערך נמוך מסיבות שיווקיות. מסקנה: נראה שהתיאוריה של פרופסור אומן על העקומה הנורמאלית עובדת כאן בצורה מושלמת.

הגדרה טכנית של רמת השימור של המטבע

מטבעות שמוצעים למכירה במכירה מסורתית מסומנים לפי רמת השימור. רוב המטבעות המוצעים הינם במצבים Extremely Fine – Good Very Fine. מטבעות במצבים Fine – Very Fine מופיעים במכירות כאלה במידה ויש בהם עניין מיוחד (נדירים או פופולריים במיוחד). מטבעות במצב UNC הם כמובן נדירים. עניין רב מרכזים מטבעות במצב EF. במכירות השונות מופיעות הגדרות שונות הכוללות את צמד האותיות האלה: superb EF, good EF, EF, choice EF, about EF, near EF. about EF, near EF הינן הגדרות זהות. choice EF הינו רמה גבוהה יותר מ- near EF / about EF. מדובר בדרגת שימור חדשה יחסית ויצירתה נועדה כנראה להצדיק מחיר גבוה יותר. superb EF, good EF הינן הגדרות זהות. מבחינה טכנית דרגה זו שונה מ- EF בכך שמטבע שיוצר על ידי רושמה חדשה או שהוא מבין המטבעות הראשונים שיוצרו על ידי רושמה יקוטלג כ- good EF. מטבע שיוצר על ידי אותה רושמה אבל הוא מספר גבוה בסדרה, יקוטלג 'רק' כ- EF. הסיבה לכך היא שככל שנעשה יותר שימוש ברושמה של המטבע, איכות המטבע קצת פחות טובה, בגלל חלקים מהרושמה שנסתמים במתכת או שהיא נפגמת קלות. כך המטבע יוצא פחות חד, אבל הוא עדין EF.

מגמות

עיראק, דרום-מזרח אירופה, אינטרנט

בשנים האחרונות ישנה זרימה גדולה של מטבעות מעיראק בעקבות הכיבוש האמריקאי. בדרך כלל, ישנו מעבר של סחורה בשני צינורות. סוחרי עתיקות מעבירים דרך ירדן וסוריה סחורה לישראל ולבנון. התחנה הבאה היא מערב אירופה וצפון אמריקה. נתיב שני הוא אזרחים זרים שעובדים בעיראק ומעבירים למערב פריטים שהם רכשו בשווקים שם.

בעקבות הקריסה של ברית המועצות, ישנה זרימה של פריטים מדרום מזרח אירופה למערב. שתי התופעות האלה, יחד עם פריחת אתרי מסחר אלקטרוני באינטרנט, מביאים לפריחה של המסחר במטבעות עתיקים.

לפי דעתי בשנים הקרובות נראה צמצום בכמות הפריטים שיגיעו לשוק, ובעיקר של מטבעות ברמת שימור גבוהה (Extremely Fine). התופעה של בית המכירות Numismatica Ars Classica NAC AG שמנפיק בכל שנה מכירה של כמות כל כך גדולה של מטבעות במצבים EF, הינה יוצאת דופן. סביר להניח שבעתיד NAC תנפיק מכירות יותר רזות וצנועות, כיוון שבסופו של דבר כמות הפריטים במצבים מושלמים הינה מוגבלת. אספנים שברשותם מטבעות במצבים כאלה, גם לא נוטים לשחרר לשוק סחורה כזו בקלות.

מחירים

המגמה בשוק היום היא הליכה לקצוות. מחירים של מטבעות במצבים בינוניים יורד כל הזמן ומחירים של מטבעות במצבים מעולים עולה. הפער במחיר של מטבע מ – VF ל – EF יכול להגיע למאות אחוזים.

ביטוי לשתי המגמות האלה ניתן למצוא כבר היום במכירות הפומביות של CNG:

מטבעות ברמת שימור גבוהה זוכים להבלטה מיוחדת. מטבעות במצבים EF מהווים בדרך כלל חלק קטן מההיצע של המכירות הפומביות.

מטבע טטרדרכמה של תלמי הראשון מהמטבעה של ממפיס שמציגה את אלכסנדר מוקדון חבוש כיפה בצורת ראש פיל מוצע למכירה ב – CNG 72 פעם במצב EF (פריט 989, Svoronos 20) לפי הערכת שווי של \$7500, ופעם נוספת במצב VF (פריט 990) לפי הערכת שווי של \$750. כלומר הפער בשווי בין VF ל – EF הוא פי עשרה. דוגמא נוספת היא של סטרטיוס של נרו קלאודיוס דרוסוס (RIC I 109) במצב Good Very Fine (פריט 1372, CNG72) שקיבל הערכת שווי של \$2000 ואותו מטבע במצב Very Fine (פריט 1373) מחירו צונח ל – \$1000.